СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 47. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 11-го березня 1943. No. 47. Jersey City, N. J., Thursday, March 11, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

СТИМСОН ПРОТИ ТИХ, ЩО НЕ ХОТІЛИБ ЗБІЛЬШИТИ СТАН АРМІЇ

ВАШИНГТОН. — Секретар війни Стимсон гостро напятнував у своїй радіовій промові тих, що не хотілиб допустити до того, щоби американська армія була в 1943 році побільшена до числа 8,200,000 вояків, опираючи свій опір на тому, що таке збільшення відібється дуже погано на хліборобстві й промислі.

Краще слухати президента.

Стимсон підкреслив, що критики пропозиції президента Рузвелта і проводу армії не знають добре причин, чому треба армію збільшити. Тому загал краще зробить, коли слухатиме президента ніж критиків. Він казав, що армію не держиться на те, щоби сиділа дома, а задля офензив, які мусимо повзяти, щоби чимскорше скінчити війну перемогою. Зволікання з побільшенням армії не тільки продовжить війну, казав Стимсон, але теж і коштуватиме багато більше американських жертв у людях.

Взивав до посвят з боку промислу і хліборобства.

Критика Стимсона була звернена в першу чергу проти фармерського бльоку в конґресі, що є проти збільшення армії, щоби заощадити робітників для фарм. Він казав, що тепер настала така пора, що кожний громадянин мусить добре вглянути в своє життя і своєї громади, своєї фарми і своєї фабрики, і здати собі справу, чи в теперішніх обставинах не можна збільшити праці, зменшити абсентизм, зліквідувати страйки і т. п., а тим самим збільшити продукцію. Іншими словами, треба щоби той патріотизм, що був обхопив американський загал по Перл Гарбор, продовжався. А це означає, щоби ми були спосібними до дальших і ще більших висилень і посвят. Стимсон певний, що якщо нарід усе те зрозуміє, то поступить так, як треба. Нещастя, казав він, є в тому, що якщо тільки на фронті піде нам краще, то зараз люди думають, що от туй-туй вже буде кінець війні. Або, як тільки Совєти перемагають, то вже многим видається, що вони скінчать з Гітлером. А тсе те, казав Стимсон, є тільки побожним бажанням. Американська стратеґія є добре обдумана і розрахована, а щоби була здійснена, вимагає збільшення наших воєнних сил.

СТЕНДЛІ ГОВОРИВ НА СВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ВАШИНГТОН. — Сомнер Велес, виконуючий обовязки секретаря стейту, заявив ґазетярам у справі того, що сказав адмірал Вилйем Г. Стендлі, американський амбасадор до Совєтів, про таке замовчування совєтським урядом і пресою американської воєнної допомоги Совєтам, що нарід у Совєтах про таку допомогу нічого або мало знає, що заява амбасадора була видана без порозуміння з урядом і була його особистим ділом. Велес подав далі, що скаже більше про ту справу тоді, як дістане текст заяви адмірала Стендлія, а саме тепер він зажадав надіслання повного тексту. При тому ще Велес згадав, що між Обєднаними Державами панує повна згода, та що адмірал Стендлі цілком певно не мав на думці попсути відносин між Злученими Державами і СССР, які є добрі.

ВИЛКІ КРИТИКУЄ СТЕНДЛІЯ І ВОЛЕСА.

НЮ ЙОРК. — Вендел Вилкі заявив, що не добре є те, що сказав адмірал Стендлі в Москві про замовчування Совєтами американської допомоги, як і те, що сказав заступник президента Волес, що припускає, що може таке статись, що Росія може бути перехитрена чи зраджена по війні. Вилкі каже, що він не знає такого американця, щоб хотів так поступати з Росією. І не знає таких росіян, щоби не знали, що дістають допомогу з Америки. Тому вважає обидві заяви не передуманими і шкідливими.

ВИЙДЕ НА ДОБРЕ ЗАЯВА СТЕНДЛІЯ.

ВАШИНГТОН. — Такої думки є головний кореспондент часопису „Ню Йорк Таймс", Артур Крок, що є головою вашинґтонського пресового бюра цеї ґазети. Каже, що Сталін завеликий реаліст, щоби не взяти слова адмірала Стендлія за такі, що поможуть вияснити ситуацію.

В ПОШАНУ ВБИТИМ ЖИДАМ В ЕВРОПІ.

НЮ ЙОРК. — Величезний Медисон Ґарден був у вівторок вечером завалений людьми, що прийшли віддати пошану двом міліонам жидів, що їх нараховують вбитими наслідком націстівських протижидівських заряджень. Поминкова вистава відбулась двома наворотами: в год. 8.45 і 11.15. І за високим вступом. Обидві вистави вмістили до 40,000 осіб. Подібні вистави відбудуть і в інших містах, як у Филаделфії, Вашинґтоні та Шікаґо. В останній сцені, яка має наголовок „Не забувайте за нас", переходять тіни вбитих жидів підчас націстівських масакр в Німеччині, Польщі та інших краях, включно з Україною.

ПРЕЗ. РУЗВЕЛТ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА САМОУПРАВУ ПОРТО РІКА

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт звернувся до конґресу з предложенням повзяти таку постанову, щоби дала населенню Порто Ріка право вибирати собі губернатора, згідно з тим, що поручає зробити теперішній губернатор Тоґвел. Рівночасно президент подав до відома, що він назначив комітет, який складається з чотирьох представників Злучених Держав і чотирьох жителів Порто Ріка, що має приготовити проект законних змін, що потрібні, щоби було здійснене те, що президент предкладає. На голову цього комітету президент запросив секретаря Ікеса.

СЕНАТОР ТАЙДИНҐЗ ЗА ПОВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Сенатор Тайдинґз, що є головою Комітету для територіяльних та інзулярних справ, заявився за те, щоби дати Порто Ріко повну незалежність, а задержати тільки контролю над військовими і морськими базами. Він каже, що Порто Ріко дісталося Злученим Державам від Еспанії шляхом завойовання по еспансько-американській війні. Леґіслятура Порто Ріко заявилась тому місяць за те, щоби край став незалежною републикою. Знову в урядових вашинґтонських колах толкують крок президента Рузвелта вступом до повної незалежности Порто Ріка. Найгірше те, що на острові панує тепер велика нужда.

ЗА ЗВІЛЬНЮВАННЯ ФАРМЕРСЬКИХ РОБІТНИКІВ ВІД ВІЙСЬКА

ВАШИНГТОН. — В сенаті майже одноголосно противляться тому, щоби ухвалювати нові вербункові закони, що відтягалиб робітників з фарм і з тих робіт, що звязані з добуванням поживи.

ЩОРАЗ БІЛЬШЕ КОНВОЇВ ДОХОДИТЬ ДО РОСІЇ

ВАШИНГТОН. — Секретар маринарки Накс заявив підчас пресової конференції, що тепер щораз більше конвоїв доходить до Росії з щораз меншими втратами. Але, казав секретар, це може бути тільки „тимчасовим" явищем, бо в війні, де треба рахуватись з субмаринами, таке часто буває. 6

НЕ ЗНАЄМО ВОЄНННОГО СТРАХІТТЯ, КАЖЕ РІКЕНБАКЕР

НЮ ЙОРК. — Наша допомога Червоному Хрестови булаб далеко більшою і щирішою, якщоб наші люди знали, які приходиться воякам переносити терпіння. Вправді ми даємо допомогу Американському Червоному Хрестови, казав він, але та допомога є рішучо замала. Таке говорив капітан Е. В. Рікенбакер до кандидаток на норски підчас зібрання, скликаного нюйорською Філією А. Ч. Хреста.

Ворог Використовує Заяви Стендлія й Волеса

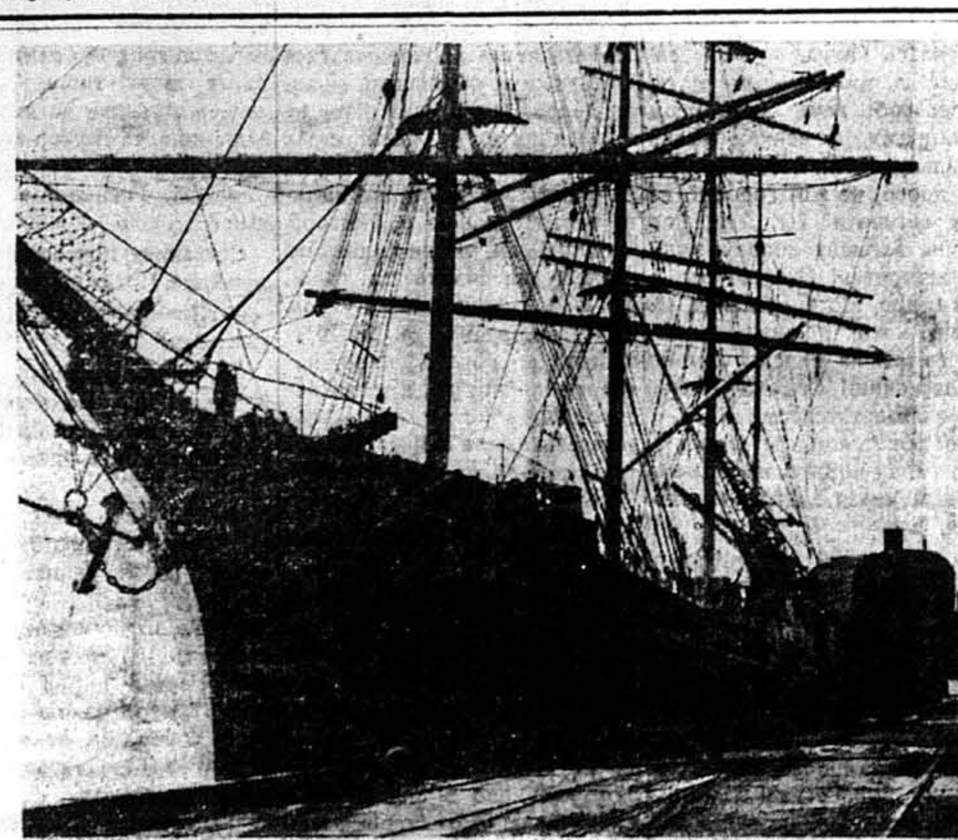
БЕРН. — Німецькі й італійські часописи й радія живо занялися заявами віцепрезидента Волеса й Стендлія, американського амбасадора в Москві. Ворожа пропаґанда вживає їх за докази на те, що Аліянти розбиті.

„Берлінер Нахтавсґабен" називає Волесову промову сензаційною. Каже, що ця заява фарисейська, бо британці й американці тепер бояться Росії. Мовляв, Америка ще ніколи так не покладалася на стільки на Росію, що тепер. Заяву адмірала Стендлія називає вона безцільною; бо Сталін на такі протести не звертає уваги, а далі держиться незалежно.

„Німецька Позаокеанна Новинкарська Агенція" називає заяву Стендлія доказом, що Росія не хоче давати ніяких зобовязань Алїнтам. Як інший доказ на це саме вона наводить неприявність Сталіна на конференції в Касабляці. Ця Агенція добачує в промові віцепрезидента Волеса критичне відношення до Росії; прецінь вона підчеркує християнський характер Аліянтів. Мовляв, таку промову мусів Волес виголосити, аби злагодити невдоволення з проросійської політики Рузвелта, яка панує в краях Південної Америки, куди Волес незадовгс вибирається.

СПОДІВАЮТЬСЯ УПАДКУ БЕРЖЕРЕТА Й НОҐЕСА

АЛЖІР. — В уряді Алжіру сподіваються поважних змін, передовсім уступлення ґенералів Ноґеса й Бержерета, проти котрих підносяться з усіх боків критика за їх бувші звязки з пронацістичним урядом у Віші. У цих звязках добачують доказ, що вони не можуть бути за війну проти націстів на життя й смерть.

КОРАБЕЛЬ МИЛОСЕРДЯ.—Чотиро-щоґловий портуґальський корабель Американського Червоного Хреста вантажить пакунки з поживою й іншими припасами в порті Болтимор для воєнних бранців. Корабель повезе припаси до Лісбони, а звідти їх переправлять до Женеви.

РОСІЙСЬКІ ЛІНІЇ ВІДСТУПАЮТЬ ПЕРЕД ВОРОЖОЮ ОФЕНЗИВОЮ

ЛОНДОН. — Як признає самий російський комунікат, червона армія мусіла відступити перед німецькою офензивою, що видно має на цілі відбити назад Харків. Червона армія відступила на 80 миль, коли німці кинули в бої 25 дивізій з 375,000 вояків.

Совєтський комунікат признає, що на приказ своєї команди червона армія відступила на північному березі ріки Донця й втратила 8 важних місцевостей: Павлоград, Лозову, Барвенкову, Словянське, Краматорську, Красноармейське і Лізичанськ. Кожне з цих міст має велике значіння як промисловий центр або як залізничий узол.

Німецький комунікат каже, що німці заняли Люботин, 12 миль на захід від Харкова, і Валки, 28 миль від Харкова на південний захід.

За російським звідомленням, німці почали були свою офензиву при кінці лютого проти походу червоної армії до Дніпра. Німецька офензива важна не тільки тому, що нею німці опанують наново донецький басен, але й тому, що цим вони творять собі нову базу для кампанії на Кавказі.

СОВЄТСЬКЕ РАДІО ГОВОРИТЬ ПРО АМЕРИКАНСЬКУ ДОПОМОГУ.

ЛОНДОН. — Якраз в добу після виступу адмірала Вилйема Стендлія, американського амбасадора, проти перемовчування американської допомоги совєтським урядом, совєтське радіо подало населенню Росії дані про розміри цеї допомоги, наводячи при тому звіт Едварда Стетініюса, адміністратора „ленд-лізу" в Вашинґтоні.

Рівночасно совєтський уряд постарався, аби ця заява Стетініюса була розголошена широко місцевими ґазетами. Заява говорить, що Америка дала совєтському союзови 2,200 повзів, близько 2,600 літаків, 81,000 троків, „джіпів" і інших військових возів.

Зате совєтська преса не згадувала про заяву амбасадора Стендлія.

БРИТІЙСЬКА ОФЕНЗИВА В ТУНІСІ ПОСТУПАЄ ДАЛІ ВПЕРЕД.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Панцирні відділи маршала Ромела далі відступають поза уфортифіковані лінії у полудневім Тунісі. Вони втратили при тому 50 повзів. По відступаючих німцях бють аліянтські літаки.

У центральній частині Тунісу французькі війська заняли Тозер, чим загрозили правому німецькому крилу. На півночі британські війська здержали німецькі атаки й забрали 200 бранців.

Над Середземним морем коло роґа Бон американські літаки знищили 17 німецьких літаків в одному безперервному бою.

ШВАЙЦАРІЯ ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО НАПАДУ

БЕРН. — Швайцарські часописи подають вістку, що в порозумінню з ґенеральним штабом армії головний командант армії відбув перегляд всіх провалів і залізничих тунелів краю, передовсім тих, що ведуть до Італії. Одна ґазета натякує, що по горах здовж границь розставлено сторожів та що під усі провали підкладається міни.

АЛІЯНТСЬКІ ЛІТАКИ БЮТЬ ПО НІРНБЕРҐУ.

ЛОНДОН. — Німецькі радія подали в середу ранком опис знищення, яке зчинили британські й канадійські літаки в місті Нірнберґу, важнім промисловім осередку центральної Німеччини. Британці зробили теж рейд на Росток і Любеку. З того, що контрольовані націстами радіостації мовчали через цілу ніч, можна вносити про розміри цих рейдів.

Німецькі літаки робили рейди на Анґлію, але не концентрували на ніяке місто. Скинули дещо бомб на одно південно-анґлійське місто, але не зробили великої шкоди.

ФРАНЦУЗЬКА ПАРТИЗАНКА ЙДЕ ДАЛІ.

ЛОНДОН. — Головна кватира Воюючих Французів запевняє, що партизанська війна в Франції йде далі. Чим більший натиск роблять Гітлер і Ляваль за вивіз французьких робітників із Франції, тим сильніше підноситься активність французів. За вістями, одержаними сюди, досі згинуло від партизанки 200 націстів. Напруження в Парижі росте.

Аби здушити партизанку, Ляваль просвоїв собі просто диктаторську владу. Німецькі радія постійно подають вістки, кілько то французів виїхало з різних французьких міст на роботу до Німеччини.

Рівночасно приходять вісти про зріст саботажів у Бельґії.

З Норвеґії доносять, що у Тронемі німці розстріляли 4 сербських воєнних бранців, відкривши, що вони задумували висадити в повітря військові бараки. Жертви вибрано з півтора сотки, котрих потім заставлено приглядатися екзекуції.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення мае бути в адміністрації 48 годин перед виходом числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Ґарантувати, Але Що?

Чим більша надія, що війна може незабаром скінчитись, очевидно перемогою Обєднаних Держав, тим більше настають на те, щоби вже тепер Злучені Держави висказались в авторитетній і зобовязуючій формі, що не покинуть своїх союзників по війні, а будуть разом з ними мир установляти і разом з ними його охороняти, себто боронити перед тими, що хотілиб його нарушити.

Іншими словами іде про те, щоби не сталось щось таке, що сталось минулої світової війни, коли по вигрі Аліянтів американський сенат відмовився від такої ґарантії, про яку тепер мова, заявляючись проти вступу Злучених Держав до Ліґи Націй, що мала бути міжнародним тілом, що мало охороняти те, що було ухвалене Мировою Конференцією у Верзаю.

Ця справа є отже така, що її не можна відмовити актуальности, як мати на увазі великанські американські жертви, які ми вже понесли і які ще понесемо для тої цілі, щоби скінчити з аґресорами і варварством, а затвердити в світі демократію і те, що називаємо християнською цивілізацією. Та саме ось ті наші цілі заставляють нас заки підпишемо дальші зобовязання і ґарантії, сказати ясно, як будемо розуміти наші ідеали, нашу демократію, коли будемо мати до діла з практичною розвязкою ріжних спірних проблєм. А до таких проблєм, цілком слушно, зараховує Ню Йорк Таймс з останньої неділі, наприклад, спір між Совєтами і Польщею за західно-українські та білоруські землі. До таких спірних питань належить теж дальша доля балтійських держав: Естонії, Латвії та Литви.

Нам здається, що добре, що ті проблєми тепер виринають. Їх не треба закривати, а навпаки, треба світовим демократіям уже тепер ті справи розібрати і вирішувати їх, як і їм подібні інші справи. І то вирішувати на підставі певних принципів. Бо доперва тоді американський нарід буде знати, який буде той новий світ, який треба буде йому охороняти. І чим ліпше він тепер ті справи буде знати і розуміти, тим сильнішу він зможе дати ґарантію і тим більша буде певність, що відтак американський нарід від тих ґарантій не відступить.

Інші держави, з якими ми є в воєнній спілці, мусять також щиро й отверто виявити свої бажання, особливо щодо їхньої території, як це вже зробив американський нарід і як це заявляє американський уряд. Бо колиб нам прийшлося мати до діла по нашій вигрі з новими аґресорами, з кола Обєднаних Держав, то Злученим Державам булоб з ними не по дорозі. В Америці сентимент народу є такий, щоби була свобода всюди, в кожнім краю і серед кожного народу, та щоби була дана кожному народови змога свобідно рішати про свою долю. Якщо поодинокі уряди Обєднаних Держав з тим годяться, тоді американський Конґрес перебере з легким серцем зобовязання ґарантувати мир, заключений по нашій вигрі.

Як Хто Розуміє Атлянтійський Чартер?

Між Росією та Польщею виринув спір за західно-українські та західно - білоруські землі. Заострення дійшло до вершка через останню декларацію польського уряду на вигнанні з дня 25. лютого 1943, якою він зясовує своє урядове відношення до справи своїх східних границь, себто до справи влучення східних земель бувшої Польщі до Совєтського Союзу. Та частина резолюції польського уряду звучить: „Польський уряд репрезентуючий Польщу в межах, в яких вона виступила як перша із союзних держав до накиненої їй боротьби, від хвилини підписання польсько-російського пакту з 30-го червня 1941 занимав незмінне становище, що коли мова про справу польсько-російських кордонів, то обовязує стан незмінений з 1-го вересня 1939 та вважає **підважування того становища, як згідного з Атлянтійським Чартером, за шкідливе для єдности союзних народів".** Іншими словами польський уряд є тої думки, що згідно з Атлянтійським Чартером він має право зберегти за собою панування над 9 міліонами українців та білорусинів та над територією, на якій поляки становлять менше ніж 20 відсотків людности, й то навіть всупереч волі заінтересованого автохтонного населення.

Становище польського уряду на вигнанні попирає ціле польське громадянство, розпорошене по всему світі, та численна польська еміґрація в Америці включно з усею польською пресою.

Декларацію польського уряду попередила низка подій, що відкриває цілу траґічність положення у східній та центральній Европі. З донесення польської преси виходить, що російський уряд через свою польсько-большевицьку радіостацію „Косцюшко" прямо підбурює населення Польщі, німцями окупованої, проти уряду премієра Сікорского, що на територію окупованої Польщі скидають большевики з парашутів польсько-комуністичних „партизанів", що мають більше займатися ширенням внутрішної боротьби поміж польським громадянством під окупацією та приготуванням зболшевичення не тільки Західної України, але теж корінної Польщі; себто що большевики підготовляють таку громадянську війну в Польщі, яка вже кипить на терені Югославії.

Польські обвинувачення під адресою большевицької Росії закидають, що російський уряд не вважає 1 міліон 300 тисяч людей вивезених з бувшої східної Польщі за польських громадян, тільки за совєтських, а польські пашпорти виставлені тим громадянам навіть польської народности російський уряд відіслав польському урядови як документи, яких не мав права виставляти.

Становище російського большевицького уряду зясовує недвозначно кореспондент провідної московської газети „Правда", Заславський. У своїй статті він заявляє, що не лиш Західна Україна та Білорусь, бувші частини Польщі, але також загарбані большевиками держави, Естонія, Литва, дальше до Румунії приналежна Басарабія, Буковина та загарбана свого часу частина Фінляндії — всі ті краї належать нині до большевицької Росії. А чому вони належать до **Росії? Бо так говорить большевицька конституція!** А що совєтську конституцію ухвалили самі большевики, то це має бути „безсумнівним доказом", що большевики мають право позбавити волі цілі народи та прилучити їх до Росії враз з міліонами українців, білорусинів, румунів теж всупереч їх волі. Як відомо, большевики, обсадивши військом ті краї під наглядом добре у світі відомої червоної поліції Ґе-Пе-У, перевели всенародне голосування, яке випало світло. Майже одноголосно нарід заявився за червоним раєм...

„Правда, демократи і демократичні держави не вірять у такий ентузіязм підбитого населення та не хотять признавати так виявленої волі населення за правдиве його бажання. А Америка навіть до нині вважає, що ті маси підбитого населення не стали ще большевицькими підданими. Та на це Заславський має один арґумент: совєтська конституція так говорить, то так напевно є. Таке становище, додає він, є вповні згідне з Атлянтійським Чартером, який Росія теж підписала.

За Заславським у большевицькім журналі „Радянська Україна" заговорив Корнійчук. Оскільки іде про громи на польську шляхту, про пацифікації над українським народом, позбавлення примітивної волі й так дальше, то безсторонний мусить признати, що Корнійчук написав правду, та ще й яку правду! Але Корнійчук замовчав другу правду; забув додати про погроми українського населення на Україні — на тій „нашій не своїй землі" — під червоною московською владою. Забув додати, що людність одної із найплодовитших рас в світі за двацять літ червоного володіння майже не зросла, бо біля 8 міліонів українського населення вигинуло під большевиками продовж 20 літ червоної влади.

Хвальба Корнійчука, що Україна під большевиками має своїх поетів, вчених, мистців то що — марна та наївна бож по всій Україні та за кордоном відомо, що большевики систематично й після ясного пляну нищать справжню українську національну культуру. Вони вистріляли низку поетів та мистців, що репрезентували правдиво українського духа. А вже з Українською Академією Наук Корнійчук кращеб не виїздив, бож усім відоме, що майже всі вчені правдиво українського напрямку, що працювали для української національної культури, зліквідовані. Сотні імен можнаб тут навести. Саме Українська Академія Наук це правдива голгофта української національної культури. Що кількох „малоросів" ще нині у ній працює над технічними чи господарськими науками це без значіння.

Саме тоді коли в цілій Росії зростає филя російського націоналізму, на Україні обновлюється давна малоросійщина, якась провінціяльна культура совєтського народу, а не культура самостійної української нації.

І хай червоні кореспонденти не думають, що в Америці невідоме півтора-літнє панування червоної влади над Західною Україною, про яке очевидці висказуються, що його жах годі словами описати, його треба було самому пережити. А ті тисячі „визволених" українців, що найшлися на Сибірі, в Туркестані чи над Ледовим морем, чи це не авторитетна посвідка, що Західна Україна тільки з одної неволі перейшла у другу, а тепер стогне у третій — у націстичній неволі.

Замітне, що давний окупант Західної України й його переходовий наслідник — оба покликуються на Атлянтійський Чартер, саме на той міжнародний документ, що ґарантує усім народам світа свободу та застерігає, що ніякий нарід не може бути під владою, якої не хоче.

Президент Рузвелт не раз й не два, а останний раз у своїй прекрасній, повній ідеалізму промові з нагоди роковин Вашинґтона ще раз підкреслив, що Америка бореться за волю всіх народів світа, а щоби не було ніякої неясности, поклилкувався на Проклямацію Незалежности Злучених Держав, в якій говориться, що влада має походити з волі тих, якими правиться та що нарід має право усунути владу, яка його гнобить і якої він собі не бажає. Це хиба аж надто ясно сказано.

Тай не має вже нині хиба такого, що не знав би, що населення бувшої східної Польщі, зокрема населення Західної України по першій світовій війні словом і кровю своєю виразно виявило, що не бажає собі ніякого чужинецького панування, а тільки рідної української влади. Ту свою волю подавляюча більшість населення Західної України не змінила ні на короткий час впродовж двацятьлітнього панування Польщі. Подавляюча більшість населення Західної України напевно не бажала і нині не бажає собі ніякого чужинецького володіння, ні націстівського, ні червоного, ні польського.

Воля населення — це дух Атлянтійського Чартеру; це знають хіба кандидати на нових окупантів української землі, але прикидаються, що цього не розуміють.

Американсько - польська преса трубить на алярм, береться мобілізувати американських поляків до боротьби за несвоє, за панування над чужою землею. А щож робимо ми, американські українці, щоб оборонити святе право наших братів бути господарем на своїй власній землі?

Жінки як Людська Робоча Сила

II.

Жінки на роботах — досі.

У кожній просто окрузі воєнного промислу публичні заводові школи ведуть курси для вишколу воєнних робітників. Мають вони всі одну трудність: найти для цього достаточну скількість відповідних вчителів. Отсе їх проблема недостачі робочої сили.

Жінки вчаться на тих курсах у щораз більше зростаючім числі. Зо 106,439 осіб, записаних у публичних фахових школах в жовтні 1942. року, було 48,446 жінок, себто 45 процентів, тоді, як у жовтні 1941 року всіх учасників на курсах було 69,970, а в тому жінок тільки 3,023 (себто нижче 4 процентів). З цього порівнання видно не лише зріст числа осіб, охочих до науки, але й розмірний зріст числа жінок.

І в колеґіях, на курси інжинірії, природних наук і заряду, записується щораз більше жінок. Понад 35,000 жінок записалося на такі курси в 200 колеґіях між 1. липня 1941 року й 30. червня 1942 року.

Думка, що жінки не мають талану до механіки, нині вже загально признана за безосновну. Всі вже знають, що жінки тільки не мають багато стичности з машинерією. Цю стичність одначе вони тепер набувають, і то скоро, бо вони попадають на прерізні джаби, від пробовання прецизійних інструментів для літаків аж до стоплювання сталевих панцирів на кораблях. Вони спершу мають певний острах перед машинами, а рівночасно й не зовсім то довіряють свойому таланові при машинерії.

Бюро Безпеченства Праці перевело в лютім 1932 р. спеціяльний розслід і переконалося, що на 1,800 воєнних робіт 1,468 зовсім, а 376 частинно надається для жінок.

Амуніційні фабрики набирають жінок у щораз більше зростаючім темпі. У тих фабриках у липні 1942 припадала тільки одна жінка на кожних 5 робітників. Нині одна алабамська фабрика амуніції припускає, що жінки будуть сповняти 85 процентів усіх робіт у цій фабриці при виробі вибухових матерій. Це є небезпечна робота, але жінки не вивішують ще білого прапора. А арсеналах, вони набивають гарматні кулі й мішки пороху, перевозять вибухові матеріяли так само справно, як давніше вони мішали різні складники при печиві. І така робота показує видержливість жінок, бо такі фабрики звичайно положені на відлюдних місцях, такщо до них треба їхати добрий кавалок дороги.

Дуже багато жінок працює при виробі електричних машин. Далі при складанню радія, електричних струментів, при пробованні матеріялів і інструментів та їх інспекції.

Найбільший поступ зробила жіноча праця відай у летничому промислі. Одна південно-каліфорнійська фабрика до складання літаків подала була аґентові Жіночого Бюра при Департаменті Праці в квітні 1041 року, що вона не наймає жінок. Писала тоді компанія, що на її думку „це не гарно, аби жінки й чоловіки працювали разом". Якби навіть до цього прийшло, щоби треба їх наймати, то треба би їх відділити в осібних відділах. Значиться, фабрику прийшлося би перебудовувати.

У листопаді 1941 року в тій самій фабриці працювало вже понад 900 жінок. У тому місяці число працюючих так осіб зросло з 14,000 на 20,600 осіб, а до листопада 1942 зросло до 24,000. При тому число жінок зросло до 13,000.

Аеронавтична Корпорація Райта в Патерсоні, Ню Джерзі, заповіла, що вона готова дати до кінця 1943 року роботу 20,000 жінок. При тому один з урядників корпорації заявив, що компанія вже закинула старе наставлення, що фабрика робить ласку, приймаючи людину на працю, а замісць цього заняла нове наставлення, що робітник наймаючись робить ласку підприємству.

Тому то й кажуть, що тепер нема сумніву, що це медові місяці для жіночої праці.

Бофальська дивізія Летничої Корпорації Райта каже, що жінки становлять коло 25 процентів їх робочої сили та що вони виявляють механічний талан, зручність при різного роду роботах при фабрикації літаків. Корпорація платить робітницям таку саму заплату, що чоловікам.

Летниче підприємство Бовінґа в Сіетлі доносить, що воно почало наймати жінок до механічних робіт у червні 1941 року. Ці перші робітниці показалися знаменитими, і тому підприємство почало збільшати число робітниць. Одинокою причиною, що здержувала цей розвій, був брак відповідних санітарних приспосіблень для жінок.

31. грудня 1942 року жінки становили там понад 47 процентів усеї робітничої сили. Підприємство думає збільшати число робітниць, поки воно дійде до 70 процентів. Це одначе буде залежати від того, чи підприємству вдасться найти стільки жінок.

Підприємство платить робітницям таку саму заплату, яку воно платить за таку саму роботу чоловікам. Початкуюча робітниця дістає пересічно за 48 годин тижневої праці коло 140 долярів у місяць через три місяці, потім її заплата збільшується автоматично до 157 долярів. При кінці ще трьох місяців вона вже дістає 175 долярів. Повище цього її заплата збільшується в міру заслуг і відповідальности.

До поширення нанимання жінок до фабрик для виробу літаків причиняється й це, що зо зростом виробу літаків щораз більше робіт у цих фабриках розкладається на низку простих робіт. Причиняється до цього й самий зріст фабрик. Наприклад „Републик Дрил енд Тул Ко." у Шікаґо задумує збільшити свої фабрики, а рівночасно побільшити процент жінок.

Наконець зростові числа робітниць пособляє й це, що багато підприємств, погодившися вже з цею тенденцією наймання жінок на працю, приспособлює щораз більше й свої фабрики й свою машинерію для жіночої праці. При машинах ставлять стільчики для відпочинку ніг. У фабриках заводять салі для прикрашування, аби жінки, виходячи з фабрики, виходили відповідно причесані, вимасовані, навіть з підмальованими ніхтями.

(Кінець буде).

ІВАН ФРАНКО

Основи Суспільности

Повість

56)

І садівник, побожний чоловік, перехрестився у, бубонячи молитву, потяг до своєї буди, лишаючи Гадину самого. Цей також уже й не думав про садівника. Його очи й думки обернулися знов до помешкання о. Нестора. Йому забажалося дуже обійти тихесенько поза вуглом і заглянути в те вікно, що виходило в сад не з передпокою, але з самого покою о. Нестора. Він уже знитився, скулився, щоб повзти поміж корчі малинника, що в тому місці притикали до стіни будинку, коли почув за собою різкий, знайомий голос:

— А ти, злодію вогняний, куди нагострився лізти, га? Хочеш бідного садівника скривдити? А щоб тобі руки покривило! Щоб тобі язик колом у роті став, як тільки тих крадених вишень покуштуєш! Мало ти ще їх накрався? Не досить тобі? А щоб тебе раз розперло та розсадило!

Гадина випростувався й надармо, махаючи руками, силкувався втихомирити Гапку. Далі мало що не крикнув, щоб перервати невдержимі потоки її красномовства:

— Та вітряче теркітливий! Стій! Чого розтеркоталася? Чи то я сова, чи кіт, щоб я вночи на вишні йшов? От іще одуріла жінка! Я власне балакав із садівником, то він просив мене, щоб я цею стороною обійшов сад, чи не закрався та не сховався де тут який непотрібний пташок.

— Ой, брешеш, Гадино, брешеш! Так брешеш, аж тобі спід носа куриться, — мовила Гапка, та вже ласкавішим голосом.

— Не віриш, то йди сама запитай садівника! — сміло мовив Гадина.

— Та хіба це моє діло! — обурилась Гапка. — Хоче садівник із тобою змову мати, то як собі хоче. Хоче псом доробитися, а вовком овець допильнуватися, його воля. Не моє просо, не мої горобці, не буду виганяти! Ну, йди, йди йди на зломану голову, куди еси намірився! Вже я маю в Бозі надію, що тої гілляки, на котрій маєш повиснути, ніяким світом не минеш! Сам на неї наскочиш! Самохіть голову в зашморг устромиш!

Тим братолюбним пророцтвом Гапка попрощала Гадину й пішла через хвіртку на подвіря.

— Дай Боже й тобі! Дай Боже й тобі те саме, що іншим зичиш! — крикнув їй услід Гадина, пасучи очима крізь шпару в паркані, куди вона піде.

Гапка направилась було до кухні, але, бачачи, що там темно й нема нікого, потюпала далі, до покоїв пані Олімпії. Гадина знав, що, не заставши пані в покою, Гапка сяде на порозі й буде ждати на неї; від садівника чув, що пані перед хвилею була в саду; значить, певно, через сад вийшла в поле, на сіножать, де вона любить нераз проходжуватися до пізньої ночи. Значить — пора добра. Тепер чень ніхто не перешкодить. А Гадині страх хотілося коли не підглянути, то бодай підслухати, що діється тепер у покою о. Нестора. Чи спить він, чи ще ходить по покою, чи сидить та гроші рахує? І він, скулившися удвоє, поповз корчами та високою травою до рога офіцини, потім попід стіну до другого рога, обійшов його й тихесенько-тихесенько, мов кицька по бантині, поповз до вікна.

Вікно було заперте й заслонене, та все таки крізь заслону видно було, що в покою світиться. Значить о. Нестор ще не спав. Цікавість Гадини загострилася вдвоє. Що то він робить? Він устав, нахилився до стіни, приляг вухом до рами вікна і слухав. Довгу хвилю не чути було нічогісінько. Здавалось, що в покою нема живої душі. Та от почувся шелест перевертаних карток, далі стук чогось об стіл, немов у кого випала з рук оправлена книжка. Зітхання, приглушене воркотання. Знов шелест. Гуркіт відсуваного крісла — і наraз, мов грім, що раптом перериває нічну тишу, почулося сильне стукання до дверей передпокою. О. Нестор аж скрикнув:

— Ой, Господи! А це що таке?

Стукання повторилося ще сильніше. Потім почувся голос:

— Прошу єгомостя! Прошу єгомостя!

О. Нестор встав і зробив кілька кроків. По стуку чобіт Гадина пізнав, що він був іще обутий, значить, ще не роздягався.

— Хто... хто там? — видимо з трудом видобуваючи з грудей голос, запитав о. Нестор.

— Та я, Деменюк. Прошу отворити. Я тільки на хвилину.

О. Нестор пішов одчиняти двері. В передпокою було, мабуть, темно, бо за хвилю о. Нестор ураз із Деменюком вернувся до покою.

— Що там у тебе, Гнате? Ти чогось перестрашений!

— Боюсь, єгомость, чи яке нещастя не сталося.

— Або що таке?

— Маланки десь нема.

— Як то нема?

— Від полудня, як з вами говорила, а потім вийшла з дому, так і пропала.

— Ну, Гнате, що ти говориш? Де могла пропасти? Певно, десь у селі, в якої посестри.

— Нема, єгомость. Я оббігав мало не півсела. Максим також бігає цілий вечір, ніхто її в селі не бачив.

— Ну, то, може, до міста пішла, адже вона часом у неділю ходить до міста!

— Так, але завсіди каже: там і там іду, тоді й тоді прийду. А нині, нікому нічого не сказавши, зібралася та й пішла.

— Як зібралася?

— Та властиво й не збиралася. В чім у хаті була, в тім пішла. Ковалиха каже, що з хати вийшла в город, а з города через перелаз на стежку. Там від них дві стежки є: одна загумінками в село, а друга в поле. Отже не знати, котрою вона пішла. Тільки в селі ніхто її не бачив.

(Дальше буде).

НЕ НАЛЕЖИТЬ ДО АБСЕНТИСТІВ. —Пані Сейді Е. Клінг, 59-літня мати 18 дітей, працювала у воєнній фабриці в Дейвенпорті, Айова, по сім днів у тижні замісць шість. Коли їй сказали, що вона за семий день не може дістати спеціяльної заплати, вона заявила, що вона це знала, але вона хотіла працювати, бо її департамент оставався позаду.

ЯСНІ ДНІ В ЖИТТЮ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

(2)

Але, кажу я, отсі слези, скорботи, страждання були слізми мисленника, скорботами горожанина, стражданнями патріота. Такими слізми не всім дано плакати; але без таких сліз нічим іншим не змити, не знівечити неправди і неволі; це слези волі і братолюбія! На такі слези багаті тільки видатніші люди!

Пошукаймо одначе в тридцяти восьми роках кріпацького, вояцького і піддоглядного життя нашого поета, чи не знайдемо там хоч кількох таких днів, якіб можна було по правді по щирій назвати днями ясними, неохмареними?

Підчас найліпшого віку людини, віку дитинного, безжурного, не відаємо у Шевченка ніже єдиного ясного дня. Був тільки у нього короткий ясний промінь, коли його — девятилітню дитину — поцілувала кохана його „Оксана кучерява". З того поцілунку Тарасови

„Неначе сонце засияло..."

Алеж то був промінь: мигнув він в цілину темного льоху і зник і знов лишилася тьма і тьма.

Парубочий вік Шевченка починається ще гіршою темрявою та неволею в панській прихожій. Епізод 6. (18.) грудня і тепер нам, дарма що ми відійшли від нього більш ніж сто років, наче обценьками здавлює серце. За увесь парубоцький вік Шевченка до викупу його з кріпацтва ледви можна намітити три дні такі, які можна вважати, коли не зовсім ясними, так хоч неохмареними. Першим таким днем, на мою гадку, можна вважати той день, коли Тарас довідався, що любляниця його, чорноброва Дуня Гашковська, кохає його. Раювання коханням стояли одначе не довго. Небавом Шевченків пан Енгельгардт віддав його в науку до маляра Шираєва, до чоловіка темного, суворого, з вдачею деспотичною. У Шираєва Шевченко перекалатав майже шість років. Переходячи через Літній Сад, він спинявся тут інколи біля статуї, щоб змалювати собі ту чи іншу. В один з таких сеансів він зустрівся і спізнався з Сошенком. День отсієї знайомости можна брати як другий ясний день в життю поета. З того дня мигають інколи соняшним промінням години знайомости і привитання нашого поета такими гуманними людьми, як Венеціянов, Брюлов, Жуковський, Гребінка. Отсі благородні люди стали для Шевченка світочами, що розігнали над його головою густу хмару кріпацької неволі і день 22. квітня 1838. р. зробили для нього дійсно ясним днем. І от на 24 роки поетового віку маємо ледви три ясні дні. Не багацько. Яка безкрая радість перейняла, пронизала всего Шевченка, коли він приняв з рук Жуковського, чи може Брюлова відпустку, себ то акт визволення з кріпацтва; як глибоко ті радощі захопили його душу, відаємо з уст Сошенка: „Я — каже Сошенко — сидів у себе в кватирі і малював „чотирьох евангелистів". Вікно з моеї хати було в рівень з пішоходом і стояло відчиненим. Аж ось влітає у вікно Шевченко, перекидує евангелиста Луку, кидається до мене на шию і гука: „воля, воля!" — „Чи не збожеволів ти, Тарасе?" спитався Сошенко. А Тарас підскакує та гукає: „воля, воля!" Нарешті обидва вони заплакали наче діти.

Неменш може радів Тарас і в той день, коли з брудного горища темного маляра Ширяева він перейшов в майстерню славного артиста Брюлова. „Сам тепер не йму віри — згадує Шевченко про той час — а дійсне було так: я нікчемний мурза з брудного горища перелетів в чарівні салі академії художеств. Щож я робив в цему храмі? Я писав тоді українські вірші, що потім такою тяжкою вагою упали на мою убогу душу. Перед дивними творами Брюлова я леліяв тоді в своєму серці сліпого кобзаря і своїх кровопійних гайдамаків. В його (Брюлова) зграбно розкішній майстерні, наче в палкому, декому степу наддніпрянському мигали передо мною тіни наших горопашних гетьманів. Перед мене стелився, розстилявся степ, засіяний могилами; передо мною пишалася моя прекрасна, моя бідолашна Україна в усій своїй непорочній, мелянхолічній красі і я не спроможен був відорвати своїх духових очей від отієї рідної, чарівної краси. Призвання і більш нічого. Алеж чудне одначе отсе все могутнє призвання! Я добре розумів, що малярство моя сподівана професія, мій хліб насущний, а проте писав вірші. Замісць того, щоб стежити глибокі таємности штуки малярської, та ще під кермою такого безсмертного учителя як Брюлов, я творив вірші, за котрі ніхто мені й шага не заплатив, котрі позбавили мене волі і котрі, не вважаючи на всемогутню нелюдську заборону, я все таки компоную нишком (на засланні) і навіть часом міркую, щоб надрукувати (звісно не з власним іменням) отсіх моїх художих та плачливих дітей. Спарвді чудне отсе невпинне призвання". (Журнал, 1. липня 1857 р.).

Дійсно сила всемогутня, сила призвання поборола силу свідомого прямування до малярства, як до хліба насущного. „Божественний глагол", торкнувши чутке вухо поета, збудивши його музу, казав їй „глаголомъ жечь (палити) сердца людей" і та муза — муза цілого зневоленого, зрабованого народу, зявившись людям вперше в образі „Кобзаря" 1840. р., не переставала аж до 26. лютого 1861. р. „неложними устами" промовляти до людей, найпаче до приспаних українців нове „огненне слово", яко благовість до праці і роботи на нині знищення темноти, неправди і неволі.

Отож вихід „Кобзаря" — річ певна і стався четвертим ясним днем на віку нашого страдальника-поета. Алеж певна річ і те, що день цей, наче той перший день соняшний молодої весни, був недовгим: вкоротило і захмарило його чудне (про нас тепер навіть смішне) ворогування та глузування з українського слова і з „Кобзаря" — „братской" критики. Темнота, вузькоглядність, нерозуміння Шевченкових творів і разом з тим вболівання критиків, що Шевченко в своїх творах „уродуетъ мысль и русскій языкъ поддѣлываясь подъ хохлацкій ладъ" — викликають нині у нас едине жаль, глибокий жаль за низькоокість тих критиків; але Шевченка критика їх вразила і вразила глибоко, доки з природженим йому національно-демократичним почуттям не зєдналася повна гармонія свідомости розуму і він зрозумів, що глум і ганьба критиків становлять йому славу. „Нехай я буду і мужичий поет, аби поет" — писав він 1842. р. до Тарновського.

(Кінець буде).

Петро Березин.

Стремління до Кращого Світа

(ОНА). — Промовляючи недавно в Торонтонськім університеті, Сомнер Велес сказав, що „багато з нас вже переконалося, що добро й будучність одного народу є тісно звязані з добром й будучністю інших народів". Цими словами заступник секретаря закордонних справ Злучених Держав, Сомнер Велес, підкреслив цілі, за які воюють Обєднані Держави, щоби на світі запанувала міжнародна солідарність, демократія; та щоби на світі встановити кращий міжнародній порядок ніж той, що довів до нинішньої війни.

Ми сьогодні проливаємо кров за те, щоби забезпечити в новому повоєнному світі правду і волю і за те, щоби вільні народи не боялися загрози з боку своїх сусідів. Агресори мусять бути знищені раз на все, а міжнародні підозріння, і постійний страх перед сильнішим сусідом, мусить заступити міжнародна співпраця. Основою міжнародної солідарности повинна бути вирозумілість й справедливе відношення одного народу до другого. Відтепер не буде того, щоби один народ силою нападав й поневолював другий, бо це до нічого доброго не доводить. Визначні провідники демократичних народів вже зрозуміли, що дотеперішна міжнародна політика в многих випадках нехтувала права малих націй до свобідного чуття й стараються найти формулу, щоби в новому повоєнному світі всі вільні народи могли з собою кооперувати.

Бюро Воєнних Інформацій у Вашинґтоні видало книжечку під заголовком "Proposals for a Free World", в якій провідні люди висказують свої думки про те, як мав би виглядати повоєнний світ. Королева Голяндії каже, що як Обєднані Держави відберуть від завойовників Голяндські Індії, то там буде заведена проґресивна місцева самоуправа. „Я знаю", пише коорлева, „що без добровільної згоди більшости місцевого населення, не може бути ні політичної єдности, ні національної спільноти". Вона вірить, що незалежна Ґоляндія існуватиме на основі „співпраці всіх частей королівства", в якім не бує ані расової, ні національної дискримінації. І треба надіятись, що так буде, бо голяндці є народ демократичний і мають славу найліпших кольонізаторів на світі.

Президент Рузвелт переповідає історію Филипинських Островів і каже, що плян, на основі якого Америка приготовляла филипинський народ до самостійного життя, повинен бути „взірцем й для інших недержавних народів, що приготовляються до державного правління". Він обговорює історію тих островів за останніх сорок літ і вказує на те, що Злучені Держави хотіли дати филипинському народови незалежність, але перше „практично, крок за кроком, старалися навчити филипинців, як собою правити".

У вище згаданій книжечці є й одна з промов заступника президента Г. Волеса, в якій він вказує, що в державному правлінні світ повинен би наслідувати Америку, де основою демократії є — Свобода і Єдність, „або іншими словами кажучи, де стейти існують незалежно, але визнають над собою одну федеральну владу". Віце-президент Волес думає, що таку систему державного правління можна розвинути на цілий світ. Вона ґарантувалаб різним народам національну свободу, а заразом булаб основою міжнародної співпраці. Якби до того дійшло, Волес думає, то „звичайні люди булиб забезпечені від війни і від депресії".

Провідник китайського народу, ґенераліссімус Чянг Кай-шек пише в своїй статті, що щоби, в повоєнному світі запанувала соціяльна рівність й економічна справедливість, то аліянтські держави повинні орґанізувати міжнародний лад вже тепер. На думку Чянг Кайшека, міжнародна управа світом забезпечилаб свободу всім народам земної кулі, великим і малим. Вона спинилаб міжнародні війни і для того „треба негайно приступати до її орґанізації". Китайський міністер закордонних справ, Т. В. Сунґ, є також тої самої думки і каже, „що як ми не почнемо орґанізувати міжнародну співпрацю тепер, то ця знаменита думка готова провалитися".

Премієр Союзу Південної Африки, ґенерал Смутс, передбачає, що як скінчиться війна, то на світі запанує такий соціяльний стан, в якім люди матимуть ліпшу нагоду вчитися, будуть вигідніше мешкати і будуть мати краще соціяльне забезпечення. До цього стремлять всі вільні народи світа і так мусить бути. А інакше шкода пролитої крови.

Прочитавши статті вище згаданих провідників, що стоять на чолі воюючих за демократію народів, ви відразу бачите, що повоєнний світ буде цілком інакше виглядати, як теперішній. Ви бачите, що це буде світ, в якім буде свобода слова, свобода віри, свобода від нужди і від страху. Не буде поневолених народів і визискування одної держави другою. Бюро Воєнних Інформацій дуже добре зробило, що зібрало думки провідних людей і видало їх невеличкою брошуркою, бо вона розійдеться по цілім краю і люди будуть читати, що саме думають лідери великих демократій про новий політичний і господарський лад на світі.

Розуміється, що аби на світі запанував кращий лад, то в першу чергу, треба розбити нашого спільного ворога. Книжкою ми його не розібемо, а тільки зброєю, але не забуваймо, що часом ідея є сильніша від зброї. Возьмім, наприклад, Китай. Там ніпонці вже кілька літ воюють, щоби вибити китайцям з голови стремління до свобідного життя, але успіху жадного не мають. Китайці бються за ідею як льви. Сотні тисяч їх накладають головами за те, щоби добути волю іншим. Те саме діється й в окупованих німцями краях Европи. Стільки там вже людей впало за ідею! Німці панують над поневоленими народами силою зброї, але те панування дуже непевне і воно мусить скінчитися, як не тепер, то в четвер. Німці знають, що їхньому пануванню приходить кінець і тому так систематично грабують і вибовають підбиті ними народи.

Ми також кладемо жертви за ідею. Америка є членом Обєднаних Держав, які стараються розгромити націстичних аґресорів і завести такий лад, щоби всім народам було краще жити на світі.

ВПИСУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ І В ТАКИЙ СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧІТЬ ЇХ БУДУЧЧИНУ.

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає СТЕПАН КУРОПАСЬ.

Шікаґовські лідери польської національности дуже сердяться, що, мовляв, приготовляється „пятий розбір Польщі". Причиною нового озлоблення поляків є виступ українського письменника Корнійчука. Хоч не годимося з Корнійчуком як комуністом, але треба признати, що дав польським лідерам доброго прочухана в московській „Правді" про що читачам відомо з американської преси і з „Свободи". Найбільший шікаґовський часопис „Трибюн" перевів з приводу появи цеї статті розпити через свого кореспондента щодо цього, що кажуть на це поляки, що Корнійчук закидає їм такі поважні (між іншим і правдиві) речі відносно Західної України.

Ось що відповідали в скороченню польські лідери: Декан правничого факультету університету Маркет Франц Светлік, що рівночасно є головою польсько - американської ради, яка зосереджує біля себе міліони американських поляків, сказав таке: „Ми віримо, що всі народи повинні одержати волю, як теж віримо, що на основі Атлянтійського Чартеру всі окуповані землі таку свободу по війні одержать. Інакше, всі „наші зусилля і жертви пішли би намарно". Коли так, як він каже, то чому він думає, що Західно-українські землі мають знова попасти в польську неволю? Чи то знова старопольське „то цо іннего"?

А Ян Олейнічак, предсідник Польсько - Римокатолицького Союзу, у своїй скромности заявив „Ми є вдоволені зі старих границь Польщі і більше територій не хочемо".

Юзеф Лішка, предсідник Орґанізації Польських Бизнесменів, заявив, що західно - українські землі є чисто польські і мають по війні вернути до Польщі. От який знаток ґеоґрафії й етноґрафії!? Франц Нурчик, секретар цеї самої орґанізації, знова заявив, що Росія має досить землі й тому західно-українські землі мають вернути до Польщі! Так і баста!

А послухаймо, що кажуть редактори.

І так редактор „Зґоди", що є офіціяльним органом „Звйонзку Народовеґо", Кароль Пйонткевіч, заявив американському кореспондентови: „Домагання щодо Львова є фантастичні! Місто є на 75% польським, має 200 тисяч мешканців, а зрослося з польською культурою за останніх 1000 років. Правдою є, що край є український, але люди є більше поляками чим москалями. Ось такі то мудрощі польського редактора! Збираються місцеві поляки слати масові протести до Вашинґтону з приводу советських голосів, що Західна Україна є складовою частиною Советського Союзу.

Річні Збори Корпорації дому відділів У. Н. Союзу відбулися в неділю, дня 28. лютого. За 11 місяців істнування Дому сплачено довгу на 4 тисячі долярів, відбуто 37 зборів Корпорації, уряджено 6 підприємств, а секретар розписав 1,252 листів, відозв і карток на збори. Дирекція, як можна було довідатися зо звіту, працювала добре і хоч часи скрутні й бракує „сил робочих", то проте Корпорація виказала великий фінансовий і моральний успіх. Як праця піде дальше таким темпом як за перший рік істнування, то до двох літ увесь довг буде сплачений! Та ніде правди діти, не всі відділи У. Н. Союзу і навіть не всі директори виповнювали свої обовязки. Деяких можна оправдати. Згадати поіменно неможливо, бо це ображує людей, коли говориться правду! На біжучий рік доповнено ще дирекцію. Вибрано разом 13 директорів і 5 членів контрольної комісії. Новий уряд має краще заступництво відділів головно з Норт-Сайду. Уряд тепер такий: Тарас Шпікула, предсідник, Пилип Васильовський, місто-предсідник, Михайло Баран, секретар, Григорій Дацьків, касієр, а панове Василь Любас, Д. Дякун, Іван Сливка, Василь Пилипів, Петро Бобик, Кость Ґавличинський, Степан Куропась і пані Е. Плитяк і Васильовська членами дирекції. До контрольної комісії вибрані: Петро Жовнічак, Андрій Боднарчук, Михайло Горний, Олекса Любас і пані Катерина Шемердяк. Найбільшим клопотом дирекції було це, що тяжко, дістати доброго менаджера дому, який дбав би про бизнесову сторінку дому, винайм салі, клюб і т. п. Цей клопіт ще далі триває.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Посвячення Службового Прапора на Бронксі.

„Ди Гом Нюз" з 24. лютого подає про те, як президент дільниці Лайонс запевнив, що Америка стоїть твердо як та непорушна скала серед бурі, відслонюючи Почесну Таблицю з іменами тих українських вояків, що служать в американській армії, а є парохіянами української церкви Св. Воскресения. Урочистість була получена з церковною відправою за перемогу Аліянтів, підчас якої Службовий Прапор посвятив Владика Богдан, що виголосив промову підчас бенкету, якою підкреслив, що Атлянтійський Чортер та запевнення президента Рузвелта несуть визволення теж і Україні. Програмою свята займався о. Д. Профета, парох цеї церкви.

БРІДЖПОРТ, КОНН.

Дає признання українцям за працю для А. Ч. Хреста.

„Бріджпорт Сондей Пост" з 21. лютого помістив довгу статтю про гуманітарну працю місцевої українки, пані Анни Чернявської, разом з її фотоґрафією. Часопис подає, що та жінка, з українського роду, може послужити взірцем, як треба працею виявляти глибоке відчуття цінности американських ідеалів. Далі описується, як вона прибула з України, як живе, та як знаходить час на широку гуманітарну акцію, біля якої вона обєднала жінок ріжної народности.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Доклад для жінок про пайкування.

В середу 17. березня відбудеться в Українськім Демократичнім Клюбі при восьмій вулиці відчит про систему точкового (пойнтового) пайкування. Говоритиме пані Емілія Корнатова, голова „Віменс Окзилері" Клюбу. Початок година 8. вечером.

НЕВДОВОЛЕННЯ В КОНҐРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Заява адмірала Стендлія відбилась голосним відгомоном в конґресі. Назагал сенатори і посли невдоволені з цеї заяви, виходячи з такого заложення, що вона може пошкодити американсько - советським взаєминам. Особливо гостро критикували сенатор Конелі і конґресмен Блюм.

В ПАМЯТЬ УКРАЇНСЬКИХ РАДІО-ПРОГРАМ В АМЕРИЦІ

(З матеріялу, зужитого Українською Щоденною Радіо-Програмою в Дітройті, з нагоди десятиліття цеї Програми)

СВАТАННЯ.

(Типи: **Він** — добродій поза пядесяткою, говорить помалу, трошка шепеляє, боязкий; хвилинами нервується і підносить голос. **Вона** — спершу облесна, солодка, а далі крикилва).

(Музика).

Вона: Заходьте, заходьте, просимо — він покашлює час до часу — добрийдень вам добродію...

Він: Та, хиба, добрийдень...

Вона: Ну, як ваше високоповажане здоровлячко? Кого — кого, але вас я таки не надіялась у себе. (Він покашляв). Ну... хе хе... Якжеж там?

Він: Та... Якжеби? От чоловік троха на серце нездужає..., ну, то...

Вона: (З удаваною прихильністю). На серце?! От яка шкода! Сідайте, егеж сідайте, будьте ласкаві... Ну?... На серце — кажете — овва, то зле. Ну, ну, дивіться... егеж...

(Він не піддержує розмови, тому вона пробує далі): Аякже..., а як ваша жіночка, тупцяє ще?

Він: Овго!!

Вона (нерозуміючи): О, та я знаю, знаю... аякже. Якось недавно стрічала її в церкві...

Він: (зітхнув) Овго!!

Вона: Га? — Ага...

Він: Уже по всьому...

Вона: Що по всьому?

Він: (сумно) Скінчилось.

Вона: Що...? Та якже, коли?

Він: Уже місяць минув,

Вона: І Боже мій! А яж нічого не знала.

Він: І Господи, як гарно ми обоє прожили! 25 літ — голубко! Справили нам срібне весілля, і...

Вона: О, то у вас мусіло бути залізне здоровля, коли ви прожили обоє до срібного весілля.

Він: Аякже, добра була, нема що казати, Ви знаєте...

Вона: (перехоплює) О, та чомби не знати. Жінки бувають всякі...

Він: (скоро) еге, еге, такі, що від них утікають, або з ними утікають... а моя небіжечка... Ні... Нема що нарікати, не дуже-то... Я якось тих 25 літ видержав, аякже... (зітхнув). Нехай там собі з Богом спочиває...

Вона: (потягла носом, начеб хотіла плакати). Та певно, певно, нехай собі спочиває. Ой як то приємно почути, як чоловік гарно згадує про свою небіжечку.

Він: Ну, а щож маю діяти?

Вона: Алеж певно, певно... а щож це, ви щось наче... наче зубів вам бракує?

Він: (похопився) О, та це дурниця, це дурниця. Я знаєте якось у два дні перед її смертію... якось забавився з товаришами, тай... повернув аж над ранком домів. А моя... знаєте тоді мене... хе хе... (скоро). Але це нічого, дурниця. Я й так мав іти до дентисти виривати ці три зуби...

Вона: Ха, ха, а тепер вже не треба... Ха, ха... ваша жіночка вам...

Він: (скоро) Тсс... тихо... моя жіночка добра була, а ці зуби... це дурниця, хе, хе, аякже... хе, хе...

Вона: (заговорює). Ну так,, хе, хе (павза).

Він: (мнеться). Вел...

Вона: Вел...

Він: Вел, вел...

Вона: Вел, вел, вел, ну і щож?

Він: (несміло) Та — знаєте, якось самому ніяково...

Вона: (скоро) О, я знаю, що ніяково. Нема кому борщику зварити, нема кому ґузичка пришити...

Він: (радіє) Ой, бігме, правда! Ви так усьо знаєте!!

Вона: (діловито) Ну, кажіть, яку вам?

Він: (втішно) А які, які маєте?

Вона: О, в мене є прекрасні панни! Хоч малюй! Грають на фортепіяні, знають по французьки, по німецьки, а віно яке!!

Він: (перебірчиво) О, а нащо мені панна? Панна не практична. А ще до того французька чи німецька мова... нащо мені того?...

Вона: А чомуж ні?

Він: А чомуб своєю мовою не говорити?

Вона: А, що там своя мова?

Він: Ні, не хочу. Мені потрібно жінки розумної.

Вона: Ну, ми маємо на лісті також розведені, аякже, всякі є... Вибирайте, яку хочете...

Він (свариться) Розведеної не хочу! Ви думаєте — не знаю? Як з нею хтось не міг витримати, то я витримаю?! Ге, ге, голубко. Я вже волю піти до дентисти, якби мала мені... теє...

Вона: (свариться) І чого ви так висипались на мене?!...

Він: Тсс... тихенько будьте, прошу вас; я не хочу, щоб усі сороки і ворони знали, що я у вас є...

Вона: (крикливо) А щож то сором у мене бути? Кожен, хто до мене йде, має на умі подружі звязки, себто — женитись. Хибаж це сором?!

Він: (скоро) Алеж ні, ні, борони мене Боже! Чогоб я мав соромитись? І святі женились, то чогож мені церемонитись?!...

Вона: Ну то чогож... (ласкаво) може вам тепленьку вдовичку?

Він: (скрикнув) Ніколи в світі!! Як вона одного загнала в домовину, то й мене зажене!

Вона: Ой Господи, який вередливий!! Я вже не знаю, що ви хочете. І панни не хочете — не практична. Розведеної не хочете, бо — як тамтой не витримав... Вдовички ні — бо зажене до гробу... Ну, то що ви хочете? Чи не здуріти з таким чоловіком?

ПОЛЯКИ МУСЯТЬ ВІДДАТИ ЧЕХАМ ТЕШИН

ЛОНДОН, (ОНА). — Товариш міністра закордонних справ Чехословаччини, Губерт Ріпка, заявив журналістам, що Чехословаччина має бути відбудована в тих границях, які вона мала перед угодою в Мінхені. Чехословаки тієї угоди не признають і всі забрані від них землі повинні бути звернені їм назад. Він сказав, що Чехословаччина хоче мирно жити з Польщею, але додав, що поляки силою забрали деякі чеські землі і тепер мусять їх віддати.

Губерт Ріпка мав на думці Тешин, який поляки забрали в той самий час, як Гітлер напав на Чехословаччину. Очевидно, що розбивши Чехословаччину, Гітлер напав і розбив Польщу, але польські політики, які часто говорять про відбудову польської держави в старих границях, ще ніколи не згадали, що вони віддадуть Чехословаччині силою забраний Тешин.

Міністер Ріпка говорив, що Польща й Чехословаччина мусять в будуччині з собою кооперувати, бо, казав, тільки спільними силами буде можна вдержати польську й чехословацьку незалежність. Німці цілими століттями загрожували чеському й польському народам, але замісць розумно з собою жити, вони ворогували, а спільний ворог над ними панував. Цього довше не сміє бути, але поляки й чехи мусять перевести внутрішну реорганізацію і в заграничній політиці співпрацювати з Совєтським Союзом.

Що на це скажуть поляки — не знати, але є надія, що анґлійці будуть старатися вплинути на польське правительство, щоби воно полагадило справу Тешину й не дразнило чехословаків домаганням відбудови Польщі в старих границях.

Чеський міністер сказав, що малі народи Середущої Европи мусять створити певного роду федерацію, але повинні знати, що вони самі ніколи не потраплять себе оборонити перед історичним ворогом. Він казав, що для свого власного добра малі держави Середущої Европи мусять співпрацювати з Совєтським Союзом і з великими демократичними державами на заході. Про Мадярщину Ріпка сказав, що з нею не можна кооперувати доти, доки не визбудеться теперішнього режиму й фантастичних амбіцій домінувати над всіми придунайськими народами.

Ріпка говорив, що Чехословаччина була економічно розвиненою й демократичною державою і такою хоче остати.

БІЛЬШЕ БОНДІВ. — Дикі Ласвел, хорий на левкімію, купує в шпиталі в Спрінґфілді, Ілінойс, замісць забавок воєнні бонди. Він передає на цю ціль 1,900 центів на руки пані Ґрін, жінки стейтового губернатора.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Квартальні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 375, відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 12:30 пополудні, в гали 847 Н. Френклин ул. Просимо всіх членів, місцевих і позамісцевих, прийти на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Члени, котрі довгують вкладки, мають їх вирівнати, бо товариська каса більше не висилає грошей за членів. Просимо членів привести хоч по одному кандидатові в члени, як до У. Н. Союзу так і до Товариства. — За уряд: Н. Волошанський, предс.; Н. Паращак, кас.; В. Бідей, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. — Місячні збори Тов. ім. Д. Вітовського, від. 268, відбудуться в суботу, 13. березня, в годині 7:30 ввечір, в У. Н. Фомі, 2171 Вакелінґ ул. Просимо всіх членів бути на зборах, бо маємо важні справи до полагодження. Напоминаємо довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости. Просимо також не забувати за приєднування нових членів, як старших так і дітей. — М. Андріїв, предс.; Г. Михалюк, кас.; П. Омелян, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. М. Грушевського, від. 219, відбудуться в суботу, 13. березня, в укр. прав. галі, 675 Савт 19. вул., в годині 7:30 ввечір. Просимо кожного члена прийти на збори і заплатити свої вкладки, інакше наразяться на суспенду. — Т. Боднар, предс.; М. Соколовський, кас.; Андрій Мудровський, секр. 20 Wills Pl. Irvington, N. J.

СИРАКЮЗ, Н. Й. — Тов. Українська Січ, від. 39, подає до відома членам, що квартальні збори відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 3. пополудні, в У. Н. Домі. Просимо всіх членів, щоб заплатили свої вкладки, а також залеглости. Члени, котрі не сповняють членських обовязків, не можуть користати з товариських привілеїв. — аЗ уряд: О. Шмокалюк, предс.; В. Осохівський, фін. секр.; А. Кудлик, кас.; А. Яворський, рек. секр.

МАНВІЛ, Н. ДЖ. — Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349, відбудуться 14. березня, в годині 2. в Набожинського. Просимо членів місцевих і позамісцевих прийти на збори на означений час. — Ілько Шеґера, предс.; Дмитро Фидина, кас.; Микола Лісний, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. Згода, від. 294, відбудуться в суботу, 13. березня, в год. 8. ввечір, в гали де звичайно. Просимо членів прийти на означений час, бо маємо багато справ до полагодження. — За уряд: І. Король, предс.; Д. Гуминюк, кас.; Я. Салій, секр.

БРОНКС, Н. Й. — Тов. Згода, від. 210, повідомляє, що чвертьрічні збори відбудуться в суботу, 13. березня, в годині 8. ввечір, в гали 1243 Пюрітан Еве. Маємо справи до полаґодження. Просимо всіх членів прийти на час. — С. Завадовський, предс.; Т. Давидів, кас.; І. Франко, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. Мир, від. 324, повідомляє, що місячні збори відбудуться в суботу ввечір, 13. березня, в домі У. Громади на 23. і Брави. Котрі через працю не моглиб бути на зборах, хай принесуть вкладки до Громади в неділю пополудні, а секретар або касієр відберуть. — О. Горохівський, предс.; П. Максимович, кас.; Мих. Туркот, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Збори Бр. св. Вас. Великого, від. 364, відбудуться в неділю, 14. березня, в год. 2:30 пополудні, в Українськім Домі, 3161 Е. 93 вул. Іст Сайд. Обовязком кожного члена бути на зборах, бо є важні справи до вирішення. Кожний член повинен заплатити свою вкладку на зборах, бо по хатах не будемо ходити з відомої причини; в противнім разі поступими згідно з ухвалою минулих зборів. Членів, котрі мають своїх синів у війську, просимо принести їх адреси, щоб можна на час вислати для них великодний дарунок. — Филип Ольховий, предс.; Стефан Кравчук, кас.; Іван Бец, рек. секр.; Іван Сподар, фін. секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Місячні збори Тов. У. Н. Союзу, від. 292, відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 2. пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін улиця. На ці збори обовязково мають прийти всі члени. Пригадуємо тим членам, котрі звикли, щоб до них приходити колектувати вкладки, що секретар не має часу цього робити і тому треба вкладки приносити на збори. Старайтеся при кожній нагоді приєднувати нових членів. Минулими роками, як були часи гірші, то майже не було місяця, щоб не вписано пару нових членів, а тепер, коли часи кращі, то повинно бути ще більше. — Іван Форись, предс.; Оетро Кізел, секр.; Ілля Андрусевич, кас.

НОРТГЕМПТОН, ПА. — Тов. Укр. Січових Стрільців, від. 44, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться, в неділю, 14. березня, в годині 2. пополудні, в українській правосл. гали на Нюпорт Еве. Взиваємо всіх членів прийти на збори і заплатити свої вкладки. — За уряд: В. Шишко, предс.; А. Бодюк, кас.; Лука Демчук, секр.

СКРЕНТОН, ПА. — Тов. Над Збручa, від. 280, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. березня, в 2. годині пополудні, в У. Г. Клюбі, 608 Вест Лакавана Еве. Рівнож пригадуємо членам, щоби старалися платити на час. — За уряд: О. Запоточний, Р. Рубльовський.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Тов. Любов, від. 45, відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 2. пополудні, в домі Тов. Горожан, 847 Н. Френклин ул. Кампанія приєднування членів до У. Н. Союзу триває дальше. Кожний член може брати активну участь і позможности приєднувати членів. Хто би хотів більше інформацій, хай прийде на збори, а орґанізатор А. Маланчук буде приявний і полагодить такі справи. Саля зборів отворена від полудня кому спішно, може прийти скорше. — М. Дубас, предс.; А. Гарасим, кас.; Т. Малик, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Збори Бр. св. Володимира, від. 130, відбудуться в суботу, 13. березня, в 8. год. вечером, в Парох. Домі, 217 Іст 6. вулиця. Пбосимо всіх членів прийти на означений час. Також просимо довгуючих членів вирівнати свій довг, щоби не нарікали, коли буде запізно. — Ів. Серединський, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. — Збори відділу 177 відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 1. пополудні, 18 Пілґрим ул. Прошу місцевих і позамісцевих членів прийти на час. Місячні вкладки мають бути заплачені не пізніше як до 15. кожного місяця там, де відбуваються збори. — С. Саска, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. — Бр. св. О. Николая, від. 369, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. березня, в годині 6. ввечір, в гали церковній. Просимо всіх членів прийти на ці збори і вирівнати свої залеглі вкладки. Є також важні справи до полагодження. — Уряд.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Збори 204. відділу відбудуться в суботу, 13. березня, в год. 8:15 ввечір, в церковній галі, 334 Іст 14. вулиця. Пригадуємо ще раз членам, котрі не можуть приходити на місячні збаори, що в тій ціли заряджено збирання вкладок в першу, трету й четверту суботу в місяці від год. 6. до 9. ввечір, в галі місячних зборів. Члени, котрі не будуть придержуватися повищих заряджень відносно плачення місячних вкладок на час, наразяться на суспендовання. Позамісцеві члени можуть свої вкладки присилати почтою на адресу секретаря, 351 Madison St., New York City. — Микола Близнак, секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 28. лютого 1943 року номер у 55 році життя

ІВАН СОБЧАК,

член відділу 147 У. Н. Союзу в Алентави, Па. Покійний уродився в селі Породнще, повіт Тернопіль, Західна Україна. До У. Н. Союзу вступив 1909 і був діяльним членом. Був любителем музики і диригентом Української Банди, а опісля Української Орхестри в Алентави, Па. Жінка його померла передчасно, полишаючи йому семеро дрібних діточок, котрі він сам мусів виховати. Полишив у смутку 4 синів, з котрих два служать при американськім війську, і три доньки, одна донька є доглядачкою хорих (норска). Похорон відбувся 3. березня в українській православній церкві, при великій участи членів У. Н. Союзу і громадян. Похований на українськім цвинтарі. — В. Й. П.!

Іван Федорак, секр.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Прохаємо читачів „Свободи", що змінюють свою адресу, виповнити оцей блянкет, подаючи доконче стару й нову адресу та число відділу, якщо ви є членом У. Н. Союзу, та вислати його в листі з 10 ц. поштовими значками до адміністрації „Свободи".

Число відділу ....

Імя й назвище ....

Стара адреса ....

Нова адреса ....

ТАРЗАН ч. 730. На море.

Тарзан заткав корові рури живицею й повязав їх до купи. В цей спосіб він дістав сплавну тратву.

З кости він зробив весло. Потім він звязав до купи два дручки й покрив їх шкірою, як дитячого орла.

Тимчасом інші сплітали гнучкі вужевки в линви та робили гарпуни з кости.

Усей цей дивний риштунок Тарзан зложив на свій сплав. Потім він виплив на свою таємничу виправу.